

Projekt Tornfalk Västra Mälardalen 2010

Text och foto Ulf Eriksson

När vi startade projektet var planen att vi håller på tills vi fått en god bild av artens livsrytm i västra Mälardalen. Vi har haft år med rik gnagarförekomst, gnagarbrist, goda häckningsresultat och år med många övergivna häckningar. Vad 2010 skulle bjuda på visste vi inte i maj då vi började årets studie men det kom att bli ytterligare ett annorlunda år och rekordår på många sätt.

I projektet hittades 50 häckningar varav 48 kullar kunde ringmärkas. En häckning avbröts tidigt, troligen p.g.a. predation. En annan häckning upptäckte vi för sent och ungar var redan flygga. Dessutom fick vi ytterligare två häckningar i Kungsör i holkar uppsatta av andra ornitologer. En av holkarna ingår numera i projektet. Tre kullar ringmärktes dessutom i Skinnskattebergs kommun men de ingår heller inte i projektet.

Totalt ringmärktes 260 ungar i de 48 kullarna.

Tornfalkhäckningarna i västra Mälardalen fördelar sig enligt följande kommunvis och sockenvis.

Köpings s:n	6	Kungs-Barkarö s:n	6	Fellingsbro s:n	4
Munktorps s:n	7	Björskogs s:n	10	Lindesbergs k:n	4
Himmets s:n	2	Kungsörs k:n	16		
Odensvi s:n	1			Lillkyrka s:n	2
Bro s:n	1	Arboga s:n	6	Örebro k:n	2
Köpings k:n	17	Medåker s:n	3		
		Götlunda s:n	2		
		Arboga k:n	11	Totalt	50

Två par på samma lada

I Medåker, Arboga, har vi på tre lador satt upp två holkar per lada eftersom det där har varit ganska tätt mellan lador/häckningar tidigare år. Att få två häckningar på samma lada har inte lyckats där men det hände i Åsta, Kungsör, 2010. Omständigheterna var sådana att på den gaveln där en holk satt och där det varit häckning/häckningsförsök tidigare år finns en stor dörr för lantbruksmaskiner vilken används ganska flitigt. Vår tanke var att sätta upp en ny holk på andra gaveln

Ibland är det inte falckar som möter Lennart Andersson vid holken. Sju par kattugglor valde att häcka i tornfalksholkar.

där det var mera östört. Så gjorde vi hösten 2009 men lät den gamla vara kvar. Som-maren 2010 fick lyckade häckningar i bägge holkarna. På samma lada! Ladan ligger i ett tornfalkstätt område i gränsen mellan Köping och Kungsörs kommuner.

Rekordstora kullar

Kullstorleken har vi sett variera under åren. Fem eller sex ägg är ett ganska vanligt äggantal i västra Mälardalen. Mer än sex ägg har vi aldrig haft i projektet men 2010 blev det ändring på det. Fem kullar med sju ägg och en med åtta hittades då vi gjorde vår inventering i slutet av maj.

Predationsstudie

I samband med besök vid boplatserna hade vi ett uppdrag under året. Det var att göra en studie av bytesvalet. Vi har sett i studier av bomaterial under åren att det inte bara är smågnagare, ödlor och skalbaggar utan att det även finns en del rester av småfåglar. Vissa år ganska mycket. Några småfåglarfjäder har vi arbetat. 2010 skulle vi fördjupa dessa studier enligt önskemål från Alvin's fond som ger ekonomiskt bidrag till projektet. Oturligt nog var 2010 sorktillgången mycket god i västra Mälardalen. Tornfalkarnas bobalar var svarta av sorkpäl och väldigt lite rester från andra byten kunde hittas. Faktum är att vi som håller på med projektet har aldrig tidigare sett så mycket sork i våra trakter. Det påminde om gnagaråren som vi upplevde i fjällvärlden på 1970-talet. Var man än gick på fälten rasslade det till av småäggdjur. Vi såg också att falkarna nästan inte behövde lägga någon energi på jakten. En hona satt i gluggen och spanade, hoppade ner femton meter framför holken och hämtade en sork. Hon väntade inte ens in hanen som brukar leverera födan.

En extra tå på tarsen är ett ovanligt misstag som då och då inträffar.

"Tornfalksflugan"

En annan studie under året var på förekomsten av den lilla "tornfalksflugan", *Carnus hemapterus*. Vi konstaterade att den förekom under hela säsongen med undantag för de första märkningarna runt 10 juni. Det var ingen skillnad i förekomsten i nya boplatser som i gamla.

I slutet var det dock mer vinglösa individer. Flugorna ser man lätt då de kryper i "armhålör" och andra veck på ungarna.

Ringmärkt tornfalkshona, född i Finland, häckade för tredje året i rad i samma holk.

Elever på Vasagymnasiet, Arboga, gjorde under våren en studie på djurlivet i gamla tornfalksböna och fann "tornfalksflugan" (fam. Carnidae), större fägellusfluga (fam Hippoboscidae), en parasitstekel (fam. Ceraphronidae), takdansflugor (fam. Fanniidae) samt en liten malffjäril. Artbestämningarna gjordes av entomologen Ingemar Struwe, Eskilstuna.

Holkuppsättningar och holkbyten

Projektet växte lite västerut och holkar sattes upp i Glanshammar och Rinkaby, Örebro. Underhåll och byten av holkar tog dock den mesta tiden under hösten. Flera holkar har ju suttit uppe över tio år.

Återfynd

Några återfynd har inkommit under året från bl.a. Berlin, Tyskland och Örebro, Sverige. En unge ringmärkt 13 juni 2010 i Granö, Kungsör hittades skjuten i södra Italien, Kalabrien (den italienska halvöns "tå"), den 3 oktober 2010. Några andra intressanta men tråkiga återfynd var kadaver av ringmärkta ungar hittade i bomaterial från 2009. Vi har aldrig funnit sådant tidigare och det kanske bekräftar våra tankar om att 2009 var ett tufft år för tornfalkarna i västra Mälardalen med sämre häckningsresultat och betydligt mer småfågel bland bytesresterna.

Projektet har under året fått ekonomiskt bidrag från Alvins fond.

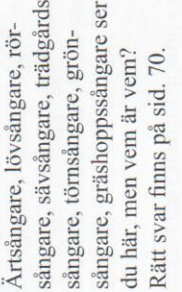
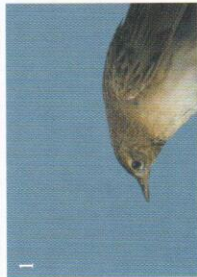
I projektet ingår Lennart Andersson, Laila Andersson, Ulf Eriksson och Johannes Eriksson.

Ulf Eriksson, Nästikvarnsgatan 34, 732 34 Arboga

Känner du igen våra vanligaste sångare?

När du hör sången är det lätt. Men när du bara ser fågeln, hur lätt är det då?

Årtsångare, lövsångare, rörsångare, sävsångare, trädgårdssångare, törnsångare, grön-sångare, gräshoppsångare ser du här, men vem är vem? Rätt svar finns på sid. 70.

NATURBOKHANDELN

FYLLER 30 ÅR!

ETABL. 1981

HÄR HANDLAR DU
MED FÅGELSKYDD
I FOKUS!

HÅLL DIG UPPDATERAD PÅ
WWW.NATURBOKHANDELN.SE

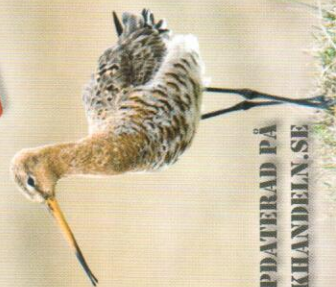

Foto: R. Michésson

www.naturbokhandeln.se

telefon: 0485-444 40

e-post: info@naturbokhandeln.se

Sveriges Ornitologiska Förening

Stenhusa gård, Lilla Brunneby 106, 386 62 Mörbylånga